TEMELJI HRVATSKE

LUKSUZNA KNJIGA O TEMELJIMA NA KOJIMA POČIVA NAŠA DRŽAVA

❁ Uzbudljiv prikaz hrvatske povijesne i kulturne baštine

Vrhunsko izdanje *Temelji Hrvatske* prikazuje ključne trenutke iz naše burne prošlosti te izuzetne pojedince koji su ostavili neizbrisiv pečat u povijesti naše države. Kroz prošlost dulju od 1200 godina mnogi su događaji obilježili hrvatski narod. Ovdje ćete, između ostaloga, doznati tko je prvi priznao srednjovjekovnu Hrvatsku, kako je nastala naša prva tiskana knjiga, tko je održao prvi govor na hrvatskom jeziku u Saboru te kako je izgledao trnovit put Hrvatske do osamostaljenja. Ovo će vam luksuzno izdanje pokazati na čemu doista **počivaju temelji Hrvatske te što smo sve prošli na putu do samostalnosti i stvaranja vlastite države**.

❁ Raskošna knjiga iznimne vrijednosti

Sve tekstove napisali su **vodeći hrvatski znanstvenici**, mahom ponajveći stručnjaci za temu o kojoj se govori. Izuzetnoj privlačnosti knjige pridonosi i **bogata slikovna građa**, prikupljena u eminentnim hrvatskim muzejima i arhivima. **Ručno uvezane korice** od najfinije kože ukrašene su **umjetničkom medaljom od mesinga** koja prikazuje neke od najpoznatijih simbola naše države, poput vučedolske golubice ili vukovarskog vodotornja, a svaku stranicu krasi i **skupocjeni zlatni rub.** Uostalom, ništa manje ni ne zaslužuje knjiga koja izlazi u povodu **30. godišnjice hrvatske samostalnosti.** Naime, neke knjige ostaju za buduće naraštaje, a *Temelji Hrvatske* nedvojbeno pripadaju takvom prestižnom društvu.

❁ Prestižno izdanje jedinstveno na tržištu

Rijetko se kad na tržištu pojavi kapitalno djelo koje je rezultat zajedničkog rada ponajboljih znanstvenika, umjetnika, urednika, tiskarskih majstora i knjigoveža, a koje na jednome mjestu objedinjuje odlučujuće događaje važne za identitet pojedinog naroda. Stoga je izdavanje ove po svemu posebne knjige **kulturni događaj bez premca**. Knjiga *Temelji Hrvatske* bit će neprocjenjiva svima koji žele poznavati korijene naroda kojemu pripadaju te sve postaje u njegovoj borbi za opstanak i samostalnost. Namijenjena je **istinskim ljubiteljima knjiga, kolekcionarima, institucijama te onima koji znaju cijeniti izdanja od nacionalne i kulturne važnosti**.

❁ Unikat koji će se naraštajima čuvati u vašoj obitelji

Ovo knjižno remek-djelo oduševit će vas jer je **iznimno od prve do posljednje stranice**, a kao njezin vlasnik čuvat ćete ga u svojoj biblioteci kao rijetku dragocjenost. Budući da je **naklada strogo limitirana (bit će otisnuto najviše 300 primjeraka) i više neće biti ponovljena**, svaki će primjerak biti numeriran jedinstvenim brojem, a samim time i unikatan. Svi kupci prestižnog izdanja *Temelji Hrvatske* primit će zajedno s knjigom i **potvrdu o vlasništvu**. Uz to, knjiga je ručno uvezana i pomno ukoričena što također pridonosi njezinoj unikatnosti. Izdanje je to kolekcionarskog značenja kojem će s godinama vrijednost samo rasti i koje ćete s ponosom ostaviti u naslijeđe svojoj djeci i unucima.

❁ IZDAVAČKO REMEK-DJELO NASTALO U POVODU 30. GODIŠNJICE HRVATSKE SAMOSTALNOSTI

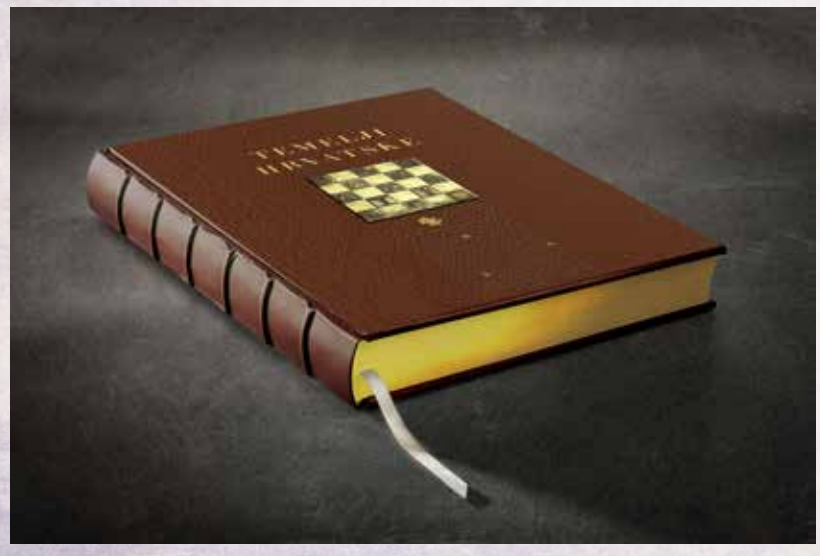

Komplet TEMELJI HRVATSKE uključuje:

- luksuznu knjigu (400 stranica, 286 x 380 mm) s umjetničkom medaljom od mesinga na koricama i zlatnim rubom na svakoj stranici
- zaštitni ovitak na rasklapanje s otvorom u sredini kroz koji se vidi umjetnička medalja
- Ustav Republike Hrvatske
- pamučne rukavice za listanje.

SVAKI PRIMJERAK KNJIGE JE UNIKATAN, UVEZAN U KOŽU I NUMERIRAN!

Otkrijte povijesno i kulturno naslijeđe
na kojemu počiva suvremena Hrvatska!

LIMITIRANA NAKLADA OD NAJVIŠE 300 PRIMJERAKA

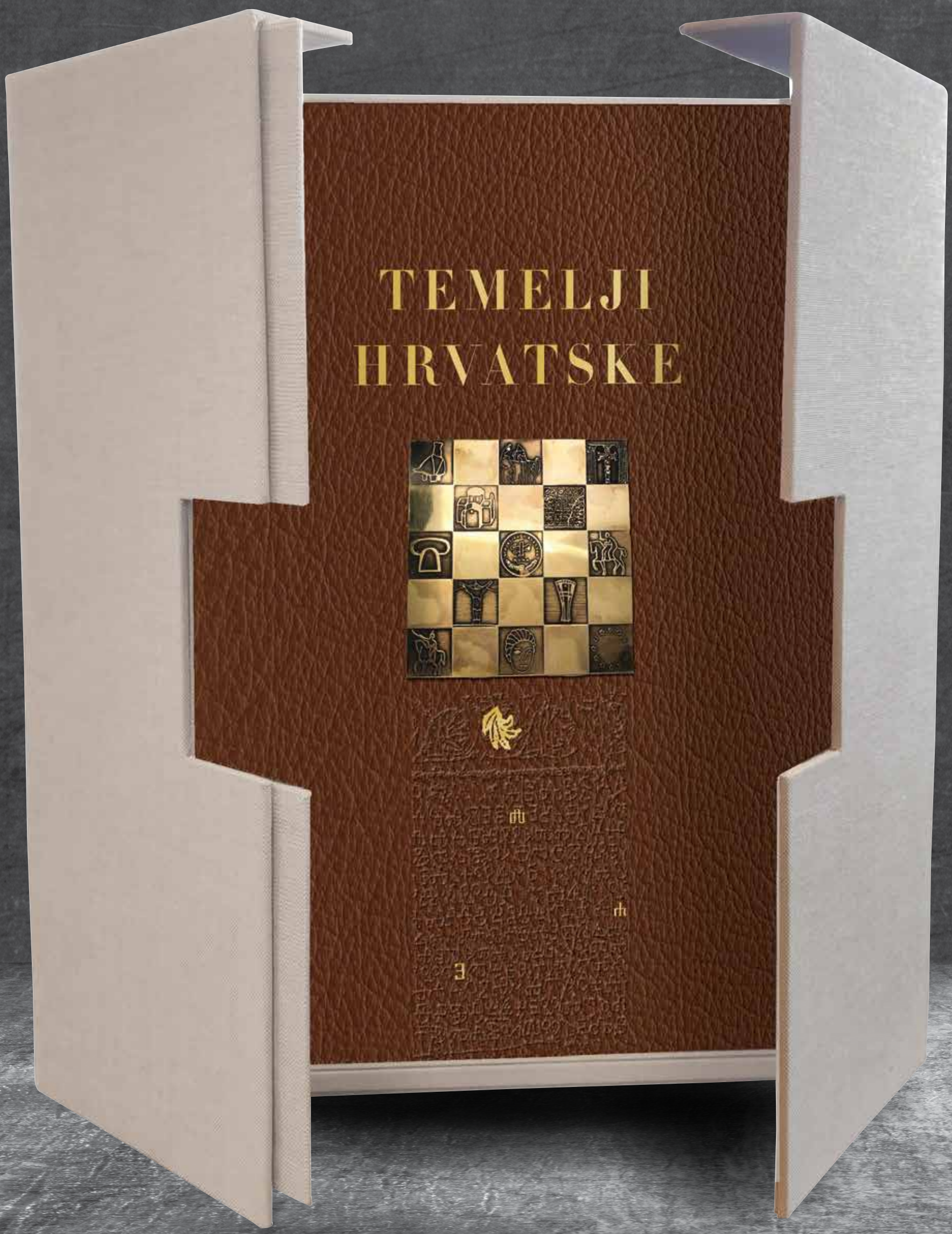

- ZANIMLJIVI TEKSTOVI RENOMIRANIH HRVATSKIH ZNANSTVENIKA I AKADEMIKA
- NA STOTINE FOTOGRAFIJA I ILUSTRACIJA IZ VODEĆIH MUZEJA I ARHIVA
- UMJETNIČKA MEDALJA OD MESINGA NA KORICAMA • ZLATNI RUB NA SVAKOJ STRANICI

VJERODOSTOJNO IZDANJE U KOJE SE MOŽETE POUZDATI

Sve tekstove u ovom jedinstvenom izdanju napisalo je čak 14 znanstvenika s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Instituta Ruđer Bošković, redom ponajvećih stručnjaka područja koje su za ovu priliku obradili. Stoga se u knjigu *Temelji Hrvatske* možete potpuno pouzdati kad je u pitanju točnost znanstvenih činjenica i podataka. U nastavku se nalazi popis svih autora koji su sudjelovali u nastanku ovoga neprocjenjivog izdanja.

ANTONIO BLAŽI završio je studij povijesti umjetnosti i informacijskih znanosti – muzeologije. Zaposlen je u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti kao kustos / dokumentarist.

MARIJANA BORIĆ, matematičarka, fizičarka, filozofkinja i povjesničarka znanosti viša je znanstvena suradnica u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. Autorica je nekoliko knjiga o velikanima znanosti (F. Vrančić, M. Getaldić, N. Tesla i dr.).

IVANA BRKOVIĆ docentica je na Katedri za stariju hrvatsku književnost Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na kojem predaje kolegije iz hrvatske ranonovovjekovne književnosti.

NEVEN BUDAK redoviti je profesor na Katedri za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Autor je i urednik desetak knjiga te autor stotinjak znanstvenih i stručnih članaka. Bio je glavni konzultant u radu na seriji *Hrvatski kraljevi*.

ISKRA IVELJIĆ redovita je profesorica na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na kojem predaje hrvatsku povijest 19. stoljeća. Autorica je triju znanstvenih monografija i urednica više knjiga.

TVRTKO JAKOVINA redoviti je profesor na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na kojem predaje svjetsku povijest 20. stoljeća. Bio je član Savjeta za vanjsku politiku i međunarodne odnose predsjednika Ive Josipovića. Redovito piše za Jutarnji list i Globus, a ranije je pisao za Tportal. Od 2013. do 2016. bio je voditelj TV-emisije *Treća povijest* na HRT3.

TANJA KUŠTOVIĆ docentica je na Katedri za staroslavenski jezik i hrvatsko glagoljaštvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu. S grupom autora objavila je *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik,* a surađuje i na znanstvenim projektima vezanima uz glagoljaštvo.

KREŠIMIR MIĆANOVIĆ redoviti je profesor na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Glavna su područja njegova znanstvena interesa standardologija, jezična politika i povijest hrvatskoga jezičnog standarda.

LAHORKA PLEJIĆ POJE izvanredna je profesorica na Katedri za stariju hrvatsku književnost Odsjeka za kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Voditeljica je Odjela za književnost Matice hrvatske.

DARIO POLJAK naslovni je asistent Odsjeka za muzikologiju na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Suradnik je na Trećemu programu Hrvatskoga radija kao autor i voditelj nekoliko emisija posvećenih klasičnoj glazbi.

MARINA PROTRKA ŠTIMEC profesorica je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu (Odsjek za kroatistiku, Katedra za noviju hrvatsku književnost). Piše i predaje o hrvatskoj književnosti 19. i 20. stoljeća.

NATAŠA ŠTEFANEC predaje povijest ranoga novog vijeka na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Istražuje povijest ranoga novog vijeka s naglaskom na povijesti plemstva, Vojne krajine, demografskoj povijesti i povijesti nasilja.

GORANKA ŠUTALO zaposlena je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, na Katedri za stariju hrvatsku književnost. Područja znanstveno-istraživačkog interesa su joj hrvatska književnost 18. stoljeća, književna imagologija i znanost o kulturi.

MLADEN ŽINIĆ završio je studij kemije na Tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i doktorirao je 1978. Na Visokoj tehničkoj školi (ETH) u Zürichu radi kao postdoktorand kod nobelovca prof. dr. Vladimira Preloga. Od 1985. do 2012. djeluje na Institutu Ruđer Bošković, na kojem pokreće samostalna istraživanja u području supramolekulske kemije. Izabran je u trajno zvanje znanstvenog savjetnika, naslovnoga redovitog profesora kemije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i naslovnoga redovitog profesora kemije na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Autor je više od 140 znanstvenih radova koji postižu više od 3000 citata u međunarodnoj literaturi. Nagrađen je Državnom nagradom za znanost, Nagradom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) za znanstvena postignuća u prirodnim znanostima, Nagradom grada Zaprešića te Nagradom za životno djelo Zagrebačke županije. Godine 2014. izabran je za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

SKUPOCJENA IZRADA I UMJETNIČKE KORICE

Ručni rad

Svaki primjerak knjige *Temelji Hrvatske* unikat je koji prolazi kroz ruke specijaliziranih tiskara i knjigoveža. Mnogi postupci u izradi ovako prestižne knjige nisu se mogli napraviti strojno jer zahtijevaju izvanrednu preciznost i strpljenje. Zato se ova knjiga izrađuje s posebnom pozornošću.

Korice od najfinije teleće kože i umjetnička medalja

Svaki primjerak ručno je uvezan u vrhunski obrađenu teleću kožu. Na koricama se nalazi umjetnička medalja od mesinga veličine 9 x 9 cm koju je osmislio i izradio Karlo Gross, akademski kipar i jedan od najpoznatijih medaljera u Hrvatskoj. Riječ je o autorskom umjetničkom radu ostvarenom ekskluzivno za knjigu *Temelje Hrvatske* te ga u ovakvom obliku nigdje drugdje ne možete naći.

Priprema matrica za tisak na koricama

Prije nego što korice dobiju konačan izgled, potrebno je izraditi matrice koje će se utiskivati u kožu. I taj se postupak vrši ručno pa iziskuje najveću pozornost i preciznost.

Zaštitni ovitak izrađen po mjeri knjige

Knjiga se zatim umeće u poseban zaštitni ovitak koji je čuva od prašine i oštećenja. Ovitak je na rasklapanje te u sredini ima otvor kroz koji se može vidjeti medalja od mesinga.

Komisijski pregled svakog primjerka

Budući da je riječ o limitiranom izdanju, bit će otisnuto najviše 300 primjeraka *Temelja Hrvatske*. Svaki će primjerak prije pakiranja pregledati stručna komisija kako bi se osiguralo da se nalazi u besprijekornom stanju. Svaki primjerak koji ne zadovoljava najviše standarde kvalitete izdvaja se i stavlja na stranu.

Kaligrafska numeracija i pakiranje

Nakon detaljne provjere, primjerci koji ispunjavaju sve uvjete kaligrafski se numeriraju i komisijski pakiraju, što potvrđuje i žig na vanjskoj strani paketa. Tako pomno zapakiran i zapečaćen paket spreman je za slanje kupcu.

DOLAZAK HRVATA

Vrijeme dolaska Hrvata na ove prostore i danas je jedna od otvorenih tema koju proučavaju mnogi povjesničari. Iako se ranije nerijetko spominjalo 7. stoljeće kao doba od kojega možemo pratiti razvoj Hrvata uz istočne obale Jadranskog mora, vjerojatnije je da su tada na ruševine Rimskoga Carstva, uz ostale narode, stigli Slaveni.

Spominjanje Hrvata i Hrvatske u povijesnim izvorima počinje u 9. stoljeću, iz kojeg su nam poznati prvi vladari s titulom kneza. Kasnije su Hrvatskom zavladali kraljevi, učinivši Hrvatsku prepoznatljivom državom na karti ranosrednjovjekovne Europe. Iako u izravnom dodiru s dvjema većim silama toga vremena – Franačkom i Bizantom – tadašnji su Hrvati međunarodno priznanje primili od pape, a u svojoj su državi osnovali i prve biskupije. Iako se o tim davnim našim precima ponešto zna iz rijetkih izvora, mnoge su činjenice još nepoznate i tek čekaju da budu otkrivene.

Dolazak Hrvata,
slika Otona Iveković

VIŠESLAVOVA KRSTIONICA nastala je početkom 9. stoljeća. Na ovom slavnom krsnom zdencu nalazi se natpis na latinici na kojem piše da ju je svećenik Ivan dao napraviti za kneza Višeslava za pokrštavanje stanovništva. Do Drugoga svjetskog rata čuvala se u Veneciji, odakle je na inicijativu Alojzija Stepinca premještena u Zagreb. Danas se čuva u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. ◀

Predromaničke crkve na prostoru Hrvatske

U doba prve hrvatske srednjovjekovne države podignuti su brojni sakralni objekti. Unatoč velikom protoku vremena, sačuvan ih je značajan broj, pa su neprocjenjivo kulturno blago i najbolje svjedočanstvo vremena u kojem su nastali.

Stilom gradnje ubrajaju se u predromaničke crkve, kakvih je bilo diljem Europe u vremenu od Velike seobe naroda do 11. stoljeća. Riječ je o kamenim crkvama različitih dimenzija – primjerice, od malene crkvice sv. Dunata kraj Punta na Krku do crkve sv. Donata u Zadru – no sličnih stilskih karakteristika: uglavnom su kružnog ili trolisnog tlocrta i s manjim brojem otvora.

Crkva sv. Donata u Zadru iz 9. stoljeća ▶

Crkva sv. Nikole na Prahuljama kod Nina ◀

POKRŠTAVANJE HRVATA

Iz povijesnih izvora vidljivo je da su Hrvati kršćanstvo primili od triju velikih tadašnjih sila – iz Rima, Bizanta i Franačke. Jedina crkva na tlu današnje Hrvatske, podignuta u razdoblju ranoga srednjeg vijeka, koja ima zvonik ona je kraj vrela Cetine, a posvećena je Svetom Spasu. Zanimljivo joj je obilježje *westwerk* – prostor koji je dijelio svećenstvo od puka, tipičan za sakralne objekte tadašnjega Franačkog Carstva.

Crkva Sv. Spasa kraj vrela Cetine iz 9. stoljeća ◀

ZAPISI UKLESANI U KAMENU

U razdoblju ranoga srednjeg vijeka prvi se put spominju vladari uz koje stoji hrvatsko ime. U početku su to bila latinična slova, no pojavom i širenjem glagoljaštva sve je više izvora na glagoljici – najprije obloj, a potom i uglatoj. Mnogi su takvi zapisi pronađeni mnogo kasnije, no budući da su uklesani u kamenu, preživjeli su pustošenja koja su zadesila hrvatske krajeve. Neki su od poznatijih takvih zapisa darovnica kneza Trpimira iz 852. godine, pet natpisa s imenom kneza Branimira, također iz 9. stoljeća, te čuvena Bašćanska ploča iz oko 1100. godine.

Knez Trpimir bio je jedan od najvećih hrvatskih vladara. Ujedno je bio prvi hrvatski vladar koji je jasno naznačio da je "knez Hrvata". Naime, u glasovitoj Trpimirovoj darovnici za sebe je naveo da je "s pomoću Božjom knez Hrvata" (dux Chroatorum iuvatus munere divino). Time se u ovoj ispravi prvi put spominje ime Hrvat.

Fragment kamene ograde s natpisom kneza Trpimira ◀

▲ **Kameni natpis s imenom kneza Branimira** iz Gornjeg Muća iz 888. godine

Blagostanje u doba **Branimirove vladavine** pogodovalo je obnovi i gradnji brojnih crkava i građevina. Čak pet sačuvanih kamenih natpisa s imenom kneza Branimira i više su nego dovoljan dokaz za to. Tolika građevinska aktivnost nije se u Hrvatskoj ponovila sve do druge polovice 11. stoljeća. Natpis iz Gornjeg Muća osobito je zanimljiv jer je najstariji hrvatski kameni natpis s upisanom godinom.

U maloj crkvici sv. Lucije u Jurandvoru pokraj Baške stoljećima je samozatajno stajala oltarna pregrada iznimne važnosti. Ugrađena u pod, bila je osuđena na uništenje, no u 19. stoljeću ipak je spašena. Tekst koji su isklesali vrijedni benediktinci oko 1100. godine važan je za proučavanje povijesti hrvatskog jezika i književnosti, glagoljice i političkih odnosa u to doba. Na njoj se prvi put na hrvatskom jeziku spominje ime hrvatskog naroda i kralja Zvonimira, koji je očito vladao i Krkom.

Bašćanska ploča najvažniji je hrvatski epigrafski spomenik pisan glagoljicom. Danas se čuva u zgradi HAZU-a. ▼

Krunidba kralja Zvonimira,
ulje na platnu Ferde Quiquereza

PRVI HRVATSKI VLADARI

Prvi vladari hrvatske ranosrednjovjekovne države nosili su titulu kneza. Vjerojatno najpoznatiji knez Panonske Hrvatske u 9. stoljeću bio je Ljudevit Posavski, koji je podigao ustanak protiv Franaka. Ipak, svega nekoliko desetljeća kasnije, u Primorskoj Hrvatskoj živjeli su knezovi o kojima znamo nešto više.

Tako se, primjerice, Domagoj često sukobljavao s Mlečanima, zbog čega su ga u Veneciji doživljavali kao najgoreg kneza, a Branimira papa Ivan VIII. naziva sinom te pritom blagoslivlja cijeli njegov narod i zemlju. Neki su se iskazali u teritorijalnom širenju Hrvatske, poput Petra Krešimira IV., a neki su, poput Dmitra Zvonimira, jačali odnose s papinstvom. Smrću ovoga vladara počelo je postupno slabljenje moći hrvatskih vladara i dolaska na vlast ugarske dinastije Arpadovića.

GRGUR NINSKI

Živio je u 9. i 10. stoljeću, a ostao je zabilježen kao gorljivi protivnik splitskog nadbiskupa Ivana na crkvenim saborima u Splitu. Iako na kraju neuspješna, nastojanja Grgura Ninskog da sačuva stolno mjesto hrvatskih biskupa u Ninu nisu ostala nezamijećena. Spomenici ovomu velikom hrvatskom biskupu, djela slavnog kipara Ivana Meštrovića, danas krase ulice i trgove Splita, Varaždina i Nina.

Spomenik Grguru Ninskom u Splitu ▶

DOMAGOJ

864. – 876.
Nije bio iz vladarske dinastije Trpimirovića i na prijestolje je došao uzurpiravši vlast. Utro je put hrvatskom odbacivanju bizantskog utjecaja, uspješno se suprotstavljao Veneciji i usmjerio Hrvatsku prema kasnijoj samostalnosti.

BRANIMIR

879. – oko 890.
Jedan od najvažnijih vladara u hrvatskoj povijesti. Vještom diplomacijom i oslanjanjem na Rim nastojao je izuzeti Hrvatsku iz franačke i bizantske političke sfere. Za vrijeme njegove vladavine došlo je do kulturnog procvata.

TOMISLAV

oko 910. – oko 925.
Jedan od najpoznatijih hrvatskih vladara. Vjerojatno je potjecao iz dinastije Trpimirovića. Iako se ne može točno utvrditi kada je dobio kraljevsku titulu, to se vjerojatno dogodilo prije 925. pa ga mnogi smatraju prvim hrvatskim kraljem.

PETAR KREŠIMIR IV.

1058. – 1074.
Veliki hrvatski kralj iz vladarske dinastije Trpimirovića i jedan od najslavnijih hrvatskih vladara. Za njegove je vladavine Hrvatska bila najmoćnija u svojoj povijesti i teritorijalno najveća. Prvi je proširio svoju vlast i na prostor Dalmacije.

KRUNIDBA KRALJA ZVONIMIRA

U Solinu, relativno nepoznata široj javnosti, nalazi se crkva sv. Petra i Mojsija, poznata i kao Šuplja crkva, posebna po tome što je u njoj 1075. okrunjen kralj Zvonimir. Papin izaslanik pomazao je kralja Zvonimira i stavio mu krunu na glavu. ◀

NAJMANJA KATEDRALA NA SVIJETU

Crkva Sv. Križa u Ninu ranokršćanska je crkva iz 9. stoljeća i jedna od rijetkih sakralnih građevina koja je sačuvala svoj prvobitni izgled sve do danas. Iako skromnih dimenzija, služila je kao dvorska kapela hrvatskim vladarima pa je dobila epitet najmanje katedrale na svijetu. ▼

DMITAR ZVONIMIR

1075. – 1089.
Zvonimir je bio jedan od najmoćnijih i najuspješnijih hrvatskih vladara u ranom srednjem vijeku. Njegova smrt 1089. godine bila je prekretnica u hrvatskoj povijesti jer je rezultirala gubitkom hrvatske samostalnosti.

PETAR SNAČIĆ (SVAČIĆ)

Godine 1097. u bitci na Gvozdu poražen je kralj Petar, posljednji narodni kralj prije početka vladavine ugarske dinastije Arpadovića. Nije jasno kako se točno zvao kralj Petar. Po nekima je riječ o Petru Snačiću (a ne Svačiću), a po drugima o Petru Slavenu.

PRIZORI IZ PRVE HRVATSKE DRŽAVE NA SLIKAMA MAJSTORA IZ 19. I 20. STOLJEĆA

U 19. stoljeću – u vrijeme buđenja nacionalne svijesti – sve su se češće prizivali oni trenuci iz hrvatske prošlosti koji su trebali prikazati višestoljetnu tradiciju hrvatske državnosti. Mnogi tadašnji slikari naslikali su neke od najpoznatijih prizora iz hrvatskoga ranog srednjeg vijeka. Riječ je o umjetničkim impresijama koje nerijetko nisu imale temelje u povijesnim izvorima, no hrvatski ih je narod prihvatio te su postale nazamjenjiv dio hrvatske kulturne baštine. Mnogi tadašnji slikari – poput Ferde Quiquereza i Josipa Franje Mückea, a nešto kasnije i Otona Ivekovića – naslikali su neke od najpoznatijih prizora iz hrvatskoga ranog srednjeg vijeka, poput dolaska Hrvata, smrti Petra Snačića, krunidbe kralja Zvonimira i mnogih drugih.

Krunidba kralja Tomislava na slici Otona Ivekovića

▲ **Smrt kralja Petra Snačića** na Gvozdu na slici Otona Ivekovića

▲ **Zaruke kralja Zvonimira** na slici Celestina Medovića naslikanoj za svečanu dvoranu Odjela za bogoštovlje i nastavu u Opatičkoj ulici u Zagrebu

Pokrštenje Hrvata na slici Bele Čikoša-Sesije naslikana za Zlatnu dvoranu palače u Opatičkoj ulici ◀

PROCVAT KULTURE I UMJETNOSTI

Smrću posljednjih vladara iz domaće dinastije Trpimirovića te dolaskom ugarske vojske pod vodstvom kralja Kolomana Arpadovića, početkom 12. stoljeća započinje dugo razdoblje hrvatske povijesti u sklopu kojega se naša domovina razvijala unutar većih državnih zajednica. Više od 400 godina bila je dio Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, na čelu kojega su bili vladari iz dinastija Arpadovića, Anžuvinaca, Jagelovića... Približavanjem osmanske opasnosti s jugoistoka Europe, posebice od 15. stoljeća, hrvatski prostor sve više postaje prva crta obrane Starog kontinenta. Iako su Osmanlije zauzeli dijelove Hrvatske i njima vladali više od 150 godina, veći se dio današnje Hrvatske razvijao pod habsburškom i mletačkom vlašću, a tek je krajnji jug zemlje očuvao samostalnost pod zastavom Dubrovačke Republike. Unatoč teškim političkim prilikama, u našim dalmatinskim gradovima i na otocima dolazi do snažnog kulturnog i umjetničkog procvata.

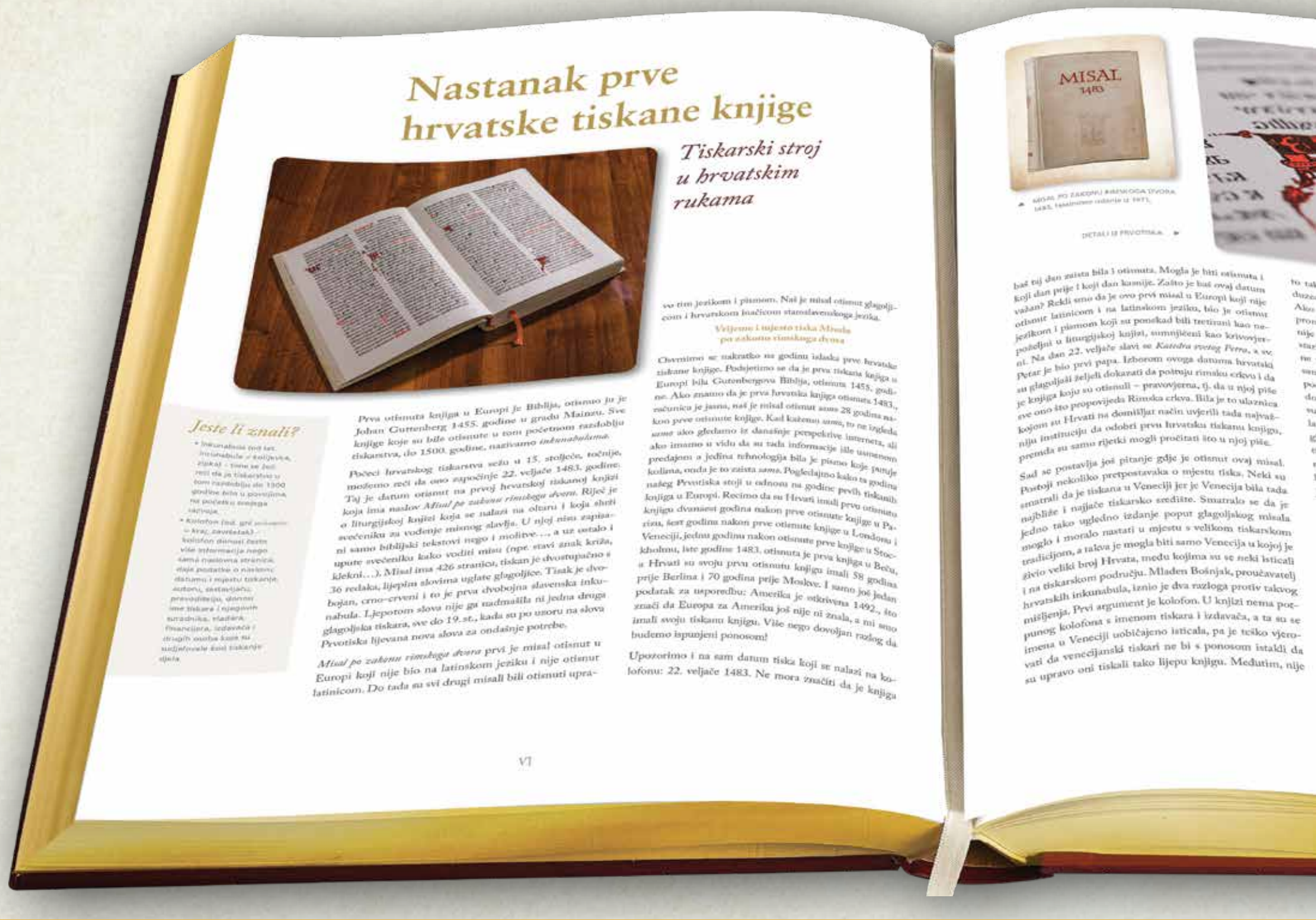

Nastanak prve hrvatske tiskane knjige

Tiskarski stroj u hrvatskim rukama

Jeste li znali?

Prva otisnuta knjiga u Europi je Biblija, otisnuo ju je Johan Guttenberg 1455. godine u gradu Mainzu. Sve knjige koje su bile otisnute u tom početnom razdoblju tiskarstva, do 1500. godine, nazivamo *inkunabulama*.

Početi hrvatskog tiskarstva vežu u 15. stoljeću, točnije, možemo reći da ono započinje 22. veljače 1483. godine. Taj je datum otisnut na prvoj hrvatskoj tiskanoj knjizi koja ima naslov *Misal po zakonu rimskoga dvora*. Riječ je o liturgijskoj knjizi koja se nalazi na oltaru i koja sadrži samo biblijski tekstovi nego i molitve..., a uz ostalo i upute svećeniku kako voditi misu (npr. stavi znak križa, klekni...). *Misal* ima 426 stranica, tiskan je dvostupačno s 36 redaka, lijepim slovima uglate glagoljice. Tisak je dvobojan, crno-crveni i to je prva dvobojna slavenska inkunabula. Ljepotom slova nije ga nadmašila ni jedna druga glagoljska tiskara, sve do 19. st., kada su po uzoru na slova Prvotiska lijevana nova slova za ondašnje potrebe.

Misal po zakonu rimskoga dvora prvi je misal otisnut u Europi koji nije bio na latinskom jeziku i nije otisnut latinicom. Do tada su svi drugi misali bili otisnuti upravo tim jezikom i pismom. Naš je misal otisnut glagoljicom i hrvatskom inačicom staroslavenskoga jezika.

Veljeno i najeto tiska Misala po zakonu rimskoga dvora

Obilježimo se ukratko na godinu izdaja prve hrvatske tiskane knjige. Podsjetimo se da je prva tiskana knjiga u Europi bila Gutenbergova Biblija, otisnuta 1455. godine. Ako znamo da je prva hrvatska knjiga otisnuta 1483., računica je jasna, naš je misal otisnut samo 28 godina nakon prve otisnute knjige. Kad kažemo samo, to ne izgleda samo ako gledamo iz današnje perspektive interneta, ali ako imamo u vidu da su tada informacije išle usmenom predajom a jedina tehnologija bila je pismo koje januje kolima, onda je to zaista samo. Pogledajmo kako ta godina našeg Prvotiska stoji u odnosu na godine prvih tiskanih knjiga u Europi. Recimo da su Hrvati imali prvu otisnutu knjigu dvanaest godina nakon prve otisnute knjige u Parizu, šest godina nakon prve otisnute knjige u Londonu i Veneciji, jednu godinu nakon otisnute prve knjige u Stockholmu, iste godine 1483. otisnuta je prva knjiga u Beču, a Hrvati su svoju prvu otisnutu knjigu imali 58 godina prije Berlina i 70 godina prije Moskve. I samo još jedan podatak za usporedbu: Amerika je otkrivena 1492., što znači da Europa za Ameriku još nije ni znala, a mi smo imali svoju tiskanu knjigu. Više nego dovoljan razlog da budemo ispunjeni ponosom!

Upozorimo i na sam datum tiska koji se nalazi na kolofonu: 22. veljače 1483. Ne mora značiti da je knjiga baš tij dan zaista bila i otisnuta. Mogla je biti otisnuta i koji dan prije i koji dan kasnije. Zašto je baš ovaj datum važan? Rekli smo da je ovo prvi misal u Europi koji nije otisnut latinicom i na latinskom jeziku, bio je otisnut jezikom i pismom koji su ponekad bili tretirani kao nepoželjni u liturgijskoj knjizi, sumnjičeni kao krivovjerni. Na dan 22. veljače slavi se *Katedra svetog Petra*, a sv. Petar je bio prvi papa. Izborom ovoga datuma hrvatski su glagoljaši željeli dokazati da poštuju rimsku crkvu i da je knjiga koju su otisnuli – pravovjerna, tj. da u njoj piše sve ono što propovijeda Rimska crkva. Bila je to ulaznica kojom su Hrvati na domišljat način uvjerili tada najvažniju instituciju da odobri prvu hrvatsku tiskanu knjigu, premda su samo rijetki mogli pročitati što u njoj piše.

Sad se postavlja još pitanje gdje je otisnut ovaj misal. Postoji nekoliko pretpostavaka o mjestu tiska. Neki su smatrali da je tiskana u Veneciji jer je Venecija bila tada najbliže i najjače tiskarsko središte. Smatralo se da je jedno tako ugledno izdanje poput glagoljskog misala moglo i moralo nastati u mjestu s velikom tiskarskom tradicijom, a taleva je mogla biti samo Venecija u kojoj je živio veliki broj Hrvata, među kojima su se neki isticali i na tiskarskom području. Mladen Bošnjak, proučavatelj hrvatskih inkunabula, iznio je dva razloga protiv takvog mišljenja. Prvi argument je kolofon. U knjizi nema potpunog kolofona s imenom tiskara i izdavača, a ta su se imena u Veneciji uobičajeno isticala, pa je teško vjerovati da venecijanski tiskari ne bi s ponosom istaknuli da su upravo oni tiskali tako lijepu knjigu. Međutim, nije

Razvoj hrvatske književnosti

Zahvaljujući blizini Italije te snažnim talijanskim utjecajima, u 16. stoljeću u gradovima poput Splita, Hvara, Dubrovnika i Zadra počinje se javljati snažno književno djelovanje. Neki od najpoznatijih pisaca tog doba bili su Marko Marulić, poznat i kao otac hrvatske književnosti, Petar Zoranić, Petar Hektorović, Hanibal Lucić, Mavro Vetranović i Marin Držić.

▲ **Spomenik Marku Maruliću** u Splitu, rad Ivana Meštrovića

▲ **Naslovnica Zoranićevih *Planina*,** prvoga hrvatskog romana

▲ **Spomenik Marinu Držiću** u Dubrovniku

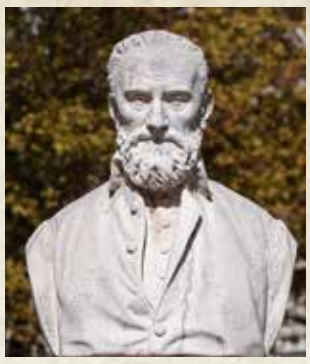

▲ **Julije Klović,** minijaturist iz 16. stoljeća, poznat i kao Michelangelo minijature

▲ Kupola katedrale sv. Jakova u Šibeniku čiji je glavni graditelj bio slavni **Juraj Dalmatinac**

Zanimljivosti

VII

▲ U Hvaru je 1612. godine osnovano **jedno od najstarijih građanskih kazališta u Europi.**

SAMOSTALNOST NA JUGU HRVATSKE

Za razliku od ostalih dijelova Hrvatske, koji su se nalazili pod mletačkom, ugarskom i habsburškom vlašću, krajnji je jug vještim trgovačkim i diplomatskim potezima osigurao, a potom i sačuvao **samostalnost više od 400 godina.** Iako je u početku formalno priznavao ugarsko-hrvatske vladare, od 14. stoljeća Dubrovnik u svom nazivu sve češće koristi naziv Republika te se počinje teritorijalno širiti. Grad kulture s višestoljetnom trgovačkom i pomorskom tradicijom pokleknuo je tek pred Napoleonovom vojskom, koja je ukinula Dubrovačku Republiku krajem siječnja 1808. godine.

▲ **Dubrovnik prije razornog potresa 1667. godine**

▲ **Ivan Gundulić,** najznačajniji pisac hrvatskog baroka

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar u kôm sva blaga višnji nam Bog je dô,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata, svi ljudcki životi
ne mogu bit plata tvôj čistoj lipoti!

Ivan Gundulić, ***Dubravka***

SLAVNI DUBROVČANI

Vješto balansirajući između Osmanlija u zaleđu i Mlečana, također u neposrednom susjedstvu, Dubrovačka Republika uživala je slobodu i mir iznjedrivši neke od naših najvećih književnika, umjetnika i znanstvenika. Među slavne Dubrovčane onoga vremena ubrajaju se i znanstvenici Marin Getaldić i Ruđer Bošković koji su svojim postignućima zadužili ne samo našu već i svjetsku znanost.

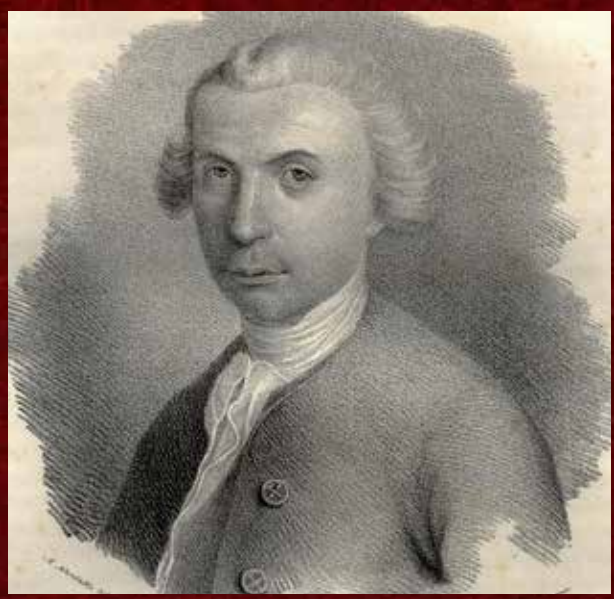

Ruđer Bošković, znanstvenik i filozof svjetskoga glasa ▶

HRVATSKA U OBRANI EUROPE

Moćna osmanska vojska na krajnjem jugoistoku Europe strah i paniku počela je sijati još u 14. stoljeću. Relativno brzo Osmanlije su pokorili makedonske, srpske, bosanske i hercegovačke krajeve. Iako se hrvatski prostor s njihovim pljačkaškim pohodima susreo i ranije u 15. stoljeću, do velikih bitaka došlo je na samom kraju 15. stoljeća i u 16. stoljeću. Najprije su 1493. na Krbavskom polju poginuli brojni hrvatski velikaši, a na Mohačkom polju 1526. pridružili su im se i ugarski. Propašću Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva veliki su dijelovi hrvatskog teritorija završili pod osmanskom vlašću. Na preostalim dijelovima, koji su priznavali Habsburgovce kao vrhovne vladare, užurbano se organizira sustav obrane, pa se utvrđuju postojeći gradovi i izgrađuju neki posve novi (npr. Karlovac). U 16. stoljeću uslijedile su bitke s promjenjivim ishodima (npr. kod Đurđevca i Sigeta), a svojevrsnom prekretnicom u ratovanju s Osmanlijama možemo nazvati čuvenu bitku kod Siska 1593. godine, u kojoj je zaustavljena brojnija vojska Hasan-paše Predojevića. Ipak, tek će presudne pobjede u Velikom bečkom ratu (1683. – 1699.) konačno potisnuti Osmanlije iz Slavonije, Like i Dalmacije, a posljednje utvrde na Kordunu i Pounju Osmanlije su napustili tek krajem 18. stoljeća.

▲ **Petar Berislavić** na reljefu Ivana Meštrovića

Ban Petar Berislavić bio je glasoviti crkveni prelat koji se posebno isticao u bitkama s Osmanlijama. U 16. stoljeću uspješno je organizirao obranu Hrvatske kombinirajući danonoćno stražarenje i upade u osmanske prostore. Poginuo je 1520. godine na obrocima Plješivice upavši u osmansku zasjedu kod mjesta zvanog "Vražji vrtal". Prema nekim autorima nakon bitke kod Dubice 15. kolovoza 1513., u kojoj je teško porazio osmansku vojsku, pribavio je hrvatskim zemljama naziv "predziđe kršćanstva".

▲ **Bitka kod Siska** na reljefu iz 1731. godine koji se čuva u Narodnom muzeju Slovenije

Seljačka buna

Na početku 16. stoljeća seljaci su sve teže podnosili terete koje su im nametali njihovi feudalni gospodari. Godine 1573. u Hrvatskom zagorju izbila je velika seljačka buna potaknuta podizanjem poreza i sve većom samovoljom plemstva, i to posebice Franje Tahija. Predvođena seljačkim vođom Matijom Gupcem, buna se ubrzo proširila i na obližnje prostore današnje Slovenije. Konačno je ugušena intervencijom podbana Gašpara Alapića.

▲ **Matija Ambroz Gubec,** jedan od vođa velikog ustanka seljaka 1573. godine

▲ **Monumentalan spomenik seljačkoj buni** u Gornjoj Stubici, rad kipara Antuna Augustinčića

Krbavska bitka na drvorezu njemačkog umjetnika Leonharda Becka iz oko 1515. godine. Uzroke teškoga hrvatskog poraza na Krbavskome polju treba tražiti u katastrofalnoj ratnoj taktici da se Osmanlije dočeka na otvorenome polju, a ne u klancima i zasjedi.

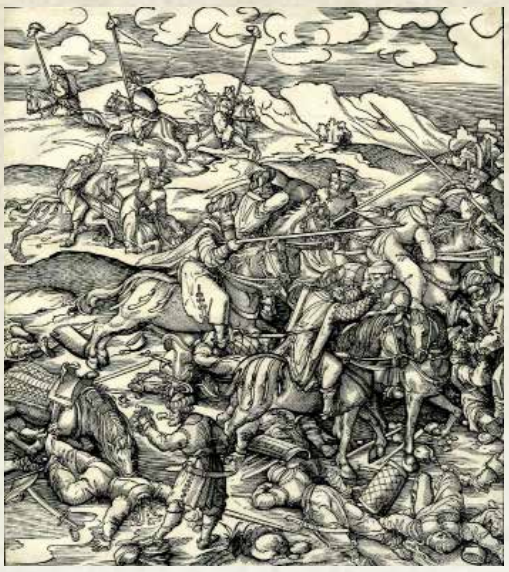

Opsada Đurđevca

Godine 1552. brojna osmanska vojska predvođena Ulama-begom opsjedala je đurđevačku utvrdu koja je uspješno obranjena, a kao uspomena na taj uspjeh skovana je legenda o „đurđevačkom picoku“ koji je spasio grad.

CETINGRADSKI SABOR – JEDAN OD PRAVNIH TEMELJA HRVATSKE DRŽAVNOSTI

Budući da je pogibijom kralja Ludovika II. Jagelovića u Mohačkoj bitki ugarsko-hrvatsko prijestolje ispražnjeno, na čuvenom Cetingradskom saboru koji je održan 31. prosinca 1526. i 1. siječnja 1527. hrvatsko plemstvo donijelo je povijesnu odredbu da se Habsburzima priznaje pravo na hrvatsku krunu. Na samu Novu godinu nadvojvoda Ferdinand I. Habsburgovac proglašen je hrvatskim kraljem i o tome je sastavljena poznata **Cetingradska isprava** koja je ovjerena pečatom Hrvatskoga Kraljevstva i pečatima nazočnih velikaša i prelata. Cetingradski sabor predstavlja slobodnu volju hrvatskog plemstva da sami odaberu svog vladara te je jedan od pravnih temelja samostalnosti današnje Republike Hrvatske.

Cetingradska isprava iz 1527. godine

JUNAŠTVO HRVATSKOG LEONIDE – NIKOLE ŠUBIĆA ZRINSKOG

Posebno mjesto u hrvatskoj povijesti zaslužio je ban Nikola IV. Šubić Zrinski junačkom obranom grada Sigeta 1566. godine, priskrbivši si time nadimak "hrvatski Leonida". Veliki vezir Mehmed-paša Sokolović organizirao je vojni pohoda koji je trebao već ostarjela sultana Sulejmana Veličanstvenog dovesti pred vrata Beča. No na putu mu se ispriječio grad Siget i Nikola Šubić Zrinski. S jedne strane stajalo je oko 2500 hrvatskih i ugarskih vojnika, a s druge osmanska vojska od oko 80 000 ljudi. Opsada je počela 5. kolovoza 1566. godine i trajala je punih mjesec dana. Sultan Sulejman iznenada je umro 7. rujna, ali Mehmed-paša Sokolović je zatajio njegovu smrt kako se osmanska vojska ne bi obeshrabrila. Pošto su 7. rujna zapalili grad, Osmanlije su očekivali predaju, ali Zrinski je na čelu šestotinjak preživjelih branitelja junački poginuo u neočekivanom jurišu. Osmanlije su se zbog gubitka vremena, velikog broja poginulih i smrti sultana odlučili povući i nisu nastavili pohod prema Beču.

▲ **Juriš Nikole Šubića Zrinskog iz Sigeta** na slici Johanna Petera Kraffta, njemačko-austrijskog slikara iz 19. stoljeća

JEZIK KAO TEMELJ NARODNOSTI

Tijekom prve polovice 19. stoljeća hrvatski je jezik bio odgovor na sve snažniju mađarizaciju hrvatskoga javnog, političkog i kulturnog života. U Hrvatskom saboru u to se doba ljubomorno čuvala praksa govora na latinskom jeziku, nastojeći se i na taj način oduprijeti zahtjevima vlade u Pešti za uvođenjem mađarskog kao službenog jezika u Hrvatskoj. Nakon Gajeva objavljivanja pravopisa (1830.), sve se glasnije spominjala potreba da se u Sabor uvede hrvatski jezik. Taj trenutak nastupio je 2. svibnja 1843. godine, kad je zastupnik Ivan Kukuljević Sakcinski održao prvi govor na hrvatskom jeziku. Iako je i ranije napisao djelo *Juran i Sofija ili Turci kod Siska* – koje je 1839. godine praizvedeno u Sisku kao prva drama na hrvatskom jeziku – njegov govor u Saboru iznenadio je mnoge. Više od četiri godine kasnije, hrvatski je jezik postao službeni u Saboru, a više od trideset godina kasnije (1874.) Kukuljević Sakcinski postao je predsjednikom Matice hrvatske, čiju je dužnost obnašao do smrti 1889. godine.

Stihovi i note najsvečanije hrvatske pjesme

Od "Horvatske domovine" do službene himne Republike Hrvatske

Jeste li znali?

Svečane pjesme ili himne od osamnaestog stoljeća imaju istaknuto mjesto na javnim proslavama na kojima pripadnici zajednice dobivaju priliku iskazati povezanost i pripadnost kolektivnom identitetu. To je vrijeme obilježavanja nacionalnih identiteta koji se izražavaju brojim svečano intoniranim pjesmama od kojih pojedine postaju i državnim himnama. Popijevku *Lijepa naša domovino* pod naslovom *Horvatska domovina* napisao je Antun Mihanović (1796-1861) u Rijeci, u stanu guvernerovoj palači, a objavio 1835. godine u časopisu *Danica ilirska*. Bila je to samo jedna od tada popularnih svečanih pjesama koje su pisali brojni autori, od kojih su neke bile izraz borbenog, a neke – popur Mihanovićeve – lirskog domoljubnog aktivizma. Sastoji se od četrnaest kitica raspoređenih u sedam stavaka, pri čemu, kao i kod tada cijenjenog baroknog epa Gundulićeva *Osmana*, je svaka kitica sastavljena od četiri stiha s unakrsnim srokom. Rima i glasovna ponavljanja pjesmu čine protočnom i pjevnom, a izbor pridjeva (lijepa, junačka, stara, čestna, slavna, jedina, mila – u više navrata) vodi idealizaciji prostora i njegovih stanovnika. Za razliku od nekih drugih budnica i davorija iz ilirizma, pa i nekih europskih himni, ova pjesma ostaje u harmoniji bukoličkog krajolika – sugerirajući da se pripadnost domovini vezuje uz rad i veselja zadovoljnih žitelja. Pojavljuju se arkadijske slike žetveoca, ratara, stočara, djevojaka i mladića, pjevača i plesača, starih i mladih u dnevnom poslu i večernjem krugu oko ognjišta. Prve i zadnje dvije kitice uglazbio je 1846. Josip Runjanin, carski kadet u Glini, služeći se elementima arije *O Sole più puro* iz Donizettijeve opere *Lucia di Lammermoor*. Runjanin je napisao melodiju na tekst, Josip Wendel harmonizirao napjev za četiri glasa, a Vatroslav Lichtenegger, profesor na Učiteljskoj školi i Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu, na nagovor svojih đaka izrađuje 1861. aranžman za zbor, pa je pjesma tada prvi put otisnuta u obliku partiture. Osim *Horvatske domovine*, uglazbljene su još dvije Mihanovićeve popjevke: *Želudu domovine* i *Kamena djevu*. Prve javne izvedbe zabilježene su već nakon Runjaninova uglazbljivanja, također u Glini: 1846. godine pjeva na priredbi Srpskoga dobrotvornog društva, a 1847. kao podoknica banici Sofiji Jelačić. Početni i završni stihovi Mihanovićeve pjesme s manjim izmjenama danas čine državnu himnu Republike Hrvatske. Naziv *Lijepa naša domovino*, prema prvom stihu pjesme prvi put je zabilježen tek 1864. godine, da bi krajem stoljeća u potpunosti zamijenio originalni naziv pod kojim je objavljena. U tadašnje narodne himne: *Bože živi* Petra Preradovića na glazbu Ivana pl. Zajca, *Još Hrvatska ni propala* Ljudevita Gaja koju je 1833. uglazbio Ferdo Livadić, *Mi smo braćo ilirskoga roda* Mije Hajka, na glazbu Vatroslava Lisinskog te kasnije *Glama jasna* Augusta Šenoe. Kao nacionalna himna prvi put je izvedena na jutarnjem koncertu Hrvatskog pjevačkog saveza, priređenom u vrtu biviše Zagrebačkog zbora. Na koncertu je nastupilo šezdesetak pjevačkih društava s oko sedam stotina pjevača. Tom je prilikom izvedeno niz svečanih pjesma među kojima su *Hrvatska himna* Huga Badalića s glazbom Ivana pl. Zajca za koju se smatralo da će postati službenom himnom, i Preradovićeva *Bože živi* koja je također favorizirana kao himna. Mihanović-Runjaninova pjesma je primljena s posebnim oduševljenjem, o čemu izvještavaju ondašnje *Narodne novine*: „Nakon burna odobravanja, na zahtjev raznraganih slušatelja, pomoćno je na kraju ovog rijetko uspjelog zajedničkog koncerta, šest stotina pjevača uz pratnju orkestra otpjevalo uzneslu svečanu pjesmu, Runjaninovu 'Lijepu našu domovinu' na riječi Antuna Mihanovića. Čitavo općinstvo saslušalo stojeći, otkrivih glava: mnoga lica orosiše se suzama radosnicama. Slušateljstvo i opet nagradi pjevače i glazbenike dugim pljeskom i ovacijama, što sve 'dokazivaše da je zadovoljstvo i oduševljenje beskrajno'".

Uz tada najpopularniju pjesmu *Naprej zastava slavej* Simona Jenka i Preradovićevu *Bože živi Lijepu našu* izvode je kao svoju himnu i slovenska pjevačka društva. U vrijeme Austro-Ugarske monarhije, izvodi se nakon službene *Carevke* ili *Kraljevke*, (*Gott erhalte*, 1797) čiju je melodiju Joseph Haydn napisao prema matrici stare kajkavske pjesme *V jutro rano se ja stanem*, a danas je možemo čuti u melodiji njemačke himne.

U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca *Lijepa naša* zadržava popularnost, pa uz *Naprej!* i *Bože pravde* (uglazbio također Davorin Jenko) postaje dijelom službene himne koja se najčešće izvodila tako da su jedna za drugom pjevane po dvije kitice svake himne.

Zanimljivo je da se od prve emisije Radio-Zagreba (15. svibnja 1926.) održala tradicija da se završetak svakodnevnoga programa označavao se izvedbom *Lijepe naše* koju je na harmoniju izveo Krsto Odak. Slijedila je poznata najava početka programa mlade glumice Božene Begović (1901-1966): „Halo, halo, ovdje Radio Zagreb". Izvođena je i u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, paralelno, pa i češće od službene državne himne. Za vrijeme NDH, izvodi se, uz manje izmjene

Hrvatski narodni preporod

U 19. stoljeću u čitavoj Europi, pa tako i u Hrvatskoj, dolazi do buđenja nacionalne svijesti. Mladi hrvatski intelektualci koji su se školovali u Europi po povratku u domovinu počinju se zalagati za integraciju cjelokupnoga hrvatskog naroda te uvođenje hrvatskog jezika. Taj nacionalno-politički i kulturni pokret poznat je pod nazivom hrvatski narodni preporod.

Ljudevit Gaj, vođa hrvatskoga narodnog preporoda i utemeljitelj suvremenoga hrvatskog pravopisa ◀

Janko Drašković, politički vizionar hrvatskoga narodnog preporoda ◀

Ivan Kukuljević Sakcinski, jedna od vodećih figura narodnog preporoda, 1843. godine održao je prvi službeni govor na hrvatskom jeziku u Saboru. ▶

JOSIP RUNJANIN

SPOMENIK HIMNI u Zelenjaku kraj Klanjca

odbama koje je načinio Jakov Gotovac – autor za zborove, za orgulje, za simfonijski i pulački r.

rmeno se, kako bilježi Ante Nazor, izvodi u nooslobodilačkoj borbi, zajedno pjesmom *Hej, i*, nastalom na melodiju poljske himne *Jeszcze nie zginela* koja je bila popularna i u 19. stoljeću a kojoj je Ljudevit Gaj napisao svoju budnicu *Još tska ni propala*. Pjeva se i u izbjeglničkom logoru ari u Egiptu 1943. godine, a nakon proglašenja e Jugoslavije ostaje republičkom himnom, uz vu *Hej, Slaveni*, internacionalnu pjesmu nastalu a *Hej, Slovani!* (1838) Samuela Tomášika, koja je himna izvođena još na panslavenskom kongresu agu 1848, na kojem se delegat Vatroslav Lisinski nio kao prvi Jugoslaven.

zban status Mihanovićeve pjesme pokazuje zahtjev eza hrvatskih pjevačkih društava kojim se 1907. line od Hrvatskog sabora traži da „Lijepu našu" glasi državnom himnom. Iako inicijativa nije us- la ova pjesma je kao neslužbena nacionalna himna akcionirala je sve do 1943. kada njezin službeni tus potvrđen na osnivačkoj skupštini ZAVNOH-a . i 14. lipnja u Otočcu i Plitvičkim jezerima. Prvo sjedanje ovoga tijela zaključeno svečanim izvođen- m Lijepe naše" nakon čega se kao službena hrvatska arodna himna pjevala i na kasnijim zasjedanjima. Konstituiranje višestranačkog Hrvatskog sabora 30. vibnja 1990. popraćeno je intoniranjem i pjevanjem himne, a u dopunjenom Ustavu Republike Hrvatske našao se te godine i Zakon o grbu, zastavi i himni, u kojem je prvi put zakonski definirana himna Lijepa naša domovino u svim svojim dijelovima.

Zanimljivosti

Stihovi hrvatske himne prepjevani su na francuski (Henri Carlon, 1889.), ruski (Maksim Gorki, 1896.) i ukrajinski (Vladimir Nazor, 1941. 1955. godine, na stotu obljetnicu objavljivanja Hrvatske domovine, na Zelenjaku u Hrvatskom zagorju, podignut joj spomenik.

VII

▲ Vlaho Bukovac naslikao je ilirski preporod na **svečanom zastoru Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu**.

PRVA OPERA NA HRVATSKOM JEZIKU

Među kulturnim nastojanjima iliraca važnu ulogu imalo je poticanje glazbe. Još je zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac pomagao osnivanje prvoga glazbenog društva 1827. godine, dok je u zagrebačkom sjemeništu 1839. osnovano Narodno ilirsko skladnoglasja društvo. Na tom je tragu djelovao i Ignac(ije) Fuchs, poznat po pohrvaćenom prezimenu Lisinski. Kao gorljiv preporoditelj, zapažen je postao 1841. godine, kada je u Zagrebu izvedena njegova budnica *Iz Zagorja od prastara* nastala na tekst Pavla Štoosa, a koja je danas poznata pod naslovom *Prosto zrakom ptica leti* prema tekstu Dimitrije Demetra.

Lisinski je na Demetrov libreto skladao i prvu hrvatsku nacionalnu operu *Ljubav i zloba*. Opera je s velikim uspjehom praizvedena u Zagrebu 28. ožujka 1846. godine. Zbog niza slabosti, osobito u libretu, nije se održala na sceni. Puno zrelije djelo njegova je druga opera *Porin*, koju je završio 1851., ali je praizvedena tek 2. listopada 1897. godine u Zagrebu.

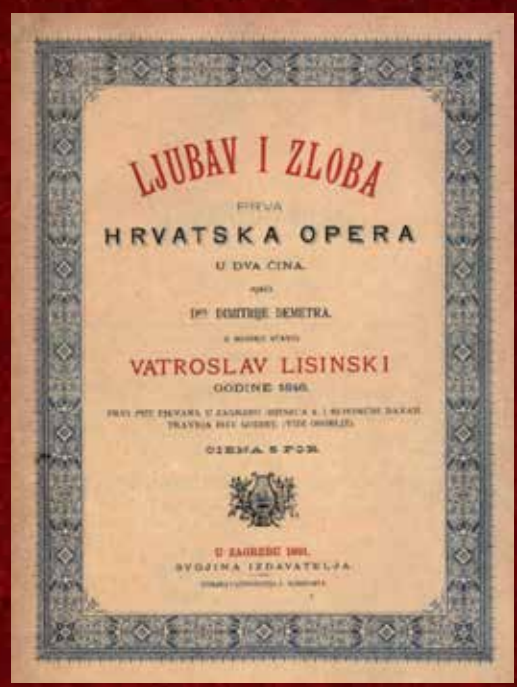

LJUBAV I ZLOBA

PRVA

HRVATSKA OPERA

U DVA ČINA.

spisao

Ipo DIMITRIJE DEMETRA.

u glazbu stavio

VATROSLAV LISINSKI

GODINE 1846.

PRVI PUT IZVEDENA U ZAGREBU DRAMA K. I. HRVATSKOM DAŽAVNOM TRAVNJA DEN SEDMI, PTUK OBAHLJEŽ.

CIENA 5 FOR.

U ZAGREBU 1891.

SVOJINA IZDAVATELJA

▲ **Vatroslav Lisinski,** skladatelj prve hrvatske opere

JOŠ HRVATSKA NI PROPALA

Ideje o sjedinjenju Hrvata i buđenju nacionalne svijesti postale su glavni motiv pisanja preporoditelja. Gaj je tako 1832. godine napisao davoriju *Horvatov sloga i zjedinjenje*, koju je 1833. godine uglazbio Ferdo Livadić i koja je prema početnim stihovima "Još Hrvatska ni propala" postala himna preporoda. U to se vrijeme u književnosti javljaju i romantičarska strujanja u kojima prevladavaju domoljubne teme te ideje sloge i jedinstva naroda. Najvažnijim piscima romantizma smatraju se Petar Preradović, Stanko Vraz te Ivan Mažuranić koji osim što je bio prvi ban pučanin, bio je i svestrani književnik.

▲ **PETAR PRERADOVIĆ**, general koji je u svojoj duši bio romantičarski pjesnik

▲ **STANKO VRAZ**, slovenski književnik koji je prihvatio preporodne ideje u Hrvatskoj

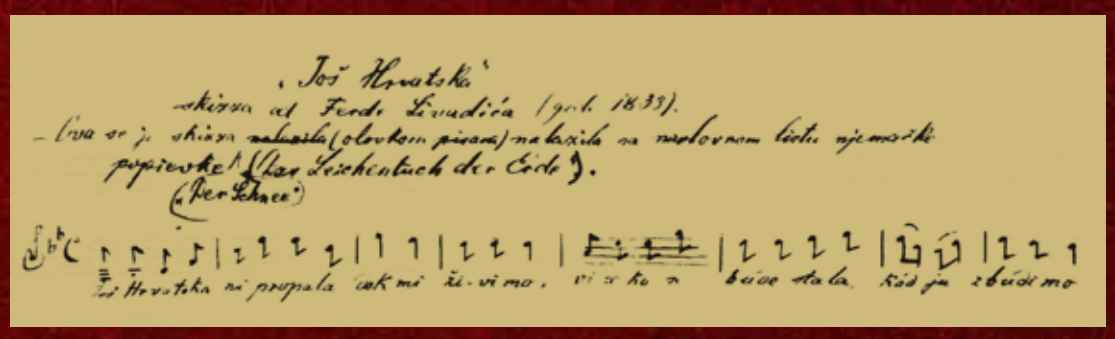

„Još Hrvatska"
skizza od Ferdo Livadića (god. 1833).
– Ova se je skizza nekoliko (olovkom pisana) nalazila na naslovnom listu njemačke pjesmarice (Der Liederschatz der Erde).
(Ferdinand)

Još Hrvatska ni propala (ak mi ži-vi-mo, vi se ko-n bože dala, kad ju zbudi-mo

▲ **Pjesma *Još Hrvatska ni propala* Ljudevita Gaj**a bila je himna preporoda, a pjeva se i danas

SLOBODA SVIM LJUDIMA

Godina 1848. u europskoj će povijesti biti zapamćena kao revolucionarna, tj. ona u kojoj je došlo do velikih tektonskih promjena. U Hrvatskoj je ta godina donijela ukidanje svih feudalnih davanja, što je značilo konačno ukidanje kmetstva i slobodu svim njezinim stanovnicima. Tu važnu odluku donio je i 25. travnja potpisao nekadašnji zapovjednik Glinske regimente, a krajem ožujka 1848. novoizabrani ban hrvatski, slavonski i dalmatinski Josip Jelačić. Na taj je način proveo jednu od odluka poznatih Zahtijevanja naroda te se tako usprotivio mađarskoj nacionalističkoj vladi, koja nije željela pregovarati s predstavnicima Hrvata oko državnopravnog položaja Hrvatske. Unatoč mađarskim prijetnjama, u Hrvatskoj je nedugo potom s radom započeo prvi nestaleški Hrvatski sabor, a Jelačić je u rujnu prešao rijeku Dravu, zauzeo Međimurje i s vojskom krenuo na rušenje ugarske vlade kako bi se očuvala cjelovitost Habsburške Monarhije. Pritom je ugušio revoluciju u Beču, koja je u međuvremenu izbila s ciljem rušenja Habsburgovaca, te porazio mađarsku vojsku koja je krenula pružiti pomoć bečkim ustanicima.

Ban Josip Jelačić na konju ◄

Bitka kod Pákozda ►

Nikola Tesla – "kao rođeni sin svoje zemlje"

Ostavština velikog znanstvenika na svjetskoj razini

Jeste li znali?

Tesla je vrijeme pudario i prvi automatizirani vozila u povijesti, a predstavio ga je još davne 1898. godine. Mnogi danas ne znaju kako je velike napitke čio upotre svojim otkrićima i izumima Tesla nije dobio Nobelovu nagradu.

Nikola Tesla (1856-1943), izumitelj i znanstvenik svojim je dubokim razumijevanjem prirode elektriciteta konstruirao niz izuma zaokruženih u jedinstveni sustav izmjenične struje, kojima je na pragu 20. stoljeća, čovječanstvo uveo u novo, električno doba. Također, podario je svijetu prvi radio sustav, prvo automatizirano vozilo, prvi koncept daljinskog upravljanja i projekt svjetskog bežičnog sustava još u vrijeme kada je parna lokomotiva bila glavno prijevozno sredstvo. Njegova istraživanja visokofrekventnih električnih titraja i rad na bežičnim tehnologijama, utrli su smjernice daljnjeg razvoja tehnike 21.stoljeća i najavili sustave koji su trajno izmijenili svijet i način života na čitavoj planeti.

Teslin "zavičaj" iz Hrvatske

Rodio se 10. srpnja 1865. u Lici, u mjestu Smiljanu, gdje je i započeo školovanje. Nakon preseljenja obitelji u obližnji Gospić, tu nastavlja pohađati osnovnu školu, a zatim i nižu realnu gimnaziju. Već kao dječak zanimao se za tehničke izume, posebno vezane uz primjenu elektriciteta. Izrađivao je i vlastite makete turbina i vodenih kola, sanjajući jednoga dana ukrotiti slapove Nijagare. Nikolin otac Milutin, ugledan pravoslavni svećenik posebnu je pažnju poklanjao odgoju i obrazovanju svoje djece. Svakodnevno je poučavao Nikolu i zadavao vježbe želeći mu osnažiti um. Želio je da se njegov sin prema obiteljskoj tradiciji nakon školovanja prikloni svećeništvu, od čega je mladić odvraćao. Oduševljavala ga je fizika i želio je istraživati fenomene elektriciteta. U mladosti je bio zarobljava zdravlja, a po završetku realne gimnazije u Karlovcu teško je obolio. Kada više gotovo nisu imali nade, želeći potaknuti njegovo ozdravljenje otac je popustio i obećao mu najbolje studije tehnike. Kada se Tesla oporavio i pripremao iz Gospića krenuti na studije u Graz, a potom „osvojiti" svijet, majka mu je načinila bogato ukrašenu, ličku vunenu torbu. Raznobojnu i prelijepo vezenu, simbol njegova rodnog Ličkog kraja, čuvao ju je sa sobom cijeloga života. Baš kao što je Tesla tu torbu čuvao kao uspomenu na majku, obitelj i domovinu, možemo se zapitati što je sve neopipljivo ponio sa sobom iz domovine, a bilo je presudno u njegovu iznimnom životu? Zahvaljujući izvrsnom školovanju u Gospiću i Karlovcu, te obiteljskom odgoju na koji su znatno utjecali i otac i majka s kojom je dijelio izmiteljske sklonosti, te joj se osobito divio, Tesla je bio izvrsno pripremljen otisnuti se u svijet. Intelektualno i emocionalno bio je pripremljen savladati zadaće na putu do željenog cilja. Ta su mu sredstva bila osloncac kroz njegov život ispunjen promjenljivom srećom. Od majke je nasljedio ne samo praktičnu dosjetljivost, nego i svijest o zadovoljstvu koje proistječe iz stvaranja korisnih predmeta. S ocem je dijelio iste vrijednosti i idealistički pogled na svijet. Obojica su imali sklonost duhovnosti i cijenili plodove duha kojima su davali prednost u odnosu na materijalne dobitke. Baveći se izumiteljstvom bio je usmjeren napretku i dobrobiti čovječanstva, a znatno manje ga je zanimao profit ostvaren

od izuma. Čvrsto je vjerovao da može požrtvovanim radom doprinijeti okončanju ratova i cijeli svijet uvesti u novo doba blagostanja. Izvrsne gimnazije u Gospiću i Karlovcu, vrsni profesori kao Martin Sekulić, koji su na njega imali poseban utjecaj, dali su mu izvanredne temelje i presudno probudili u njemu neutaživu strast prema učenju, istraživanju, izumiteljstvu. Bio je ushićen sposobnošću da svojom imaginacijom otkriva nepoznata načela prirode i osmišljava nove tehnologije. To je onaj istinski zavičajni koji je Tesla iz Hrvatske ponio u svijet. Iz svog ličkog doma otišao je noseći nasljeđe, osobine i umijeća koja će mu omogućiti da izumima uvede svijet u novo električno doba i tako ostvari svoj dječački san.

Studij, prve službe i otkriće okretnog magnetskog polja

Oporavivši se od bolesti, Tesla 1875. odlazi studirati na Visokoj politehničkoj školi u Grazu (Universität

▲ **Jelačićev proglas o ukidanju kmetstva** iz 1848. godine

U pohodu na Mađarsku 1848. godine Jelačić je prvi put istaknuo trobojnicu kao hrvatsku zastavu. ◀

OSNUTAK JAZU I MODERNOG SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Zalaganjem i financijskom potporom jedne od istaknutijih hrvatskih ličnosti iz druge polovice 19. stoljeća, u Zagrebu su u svega osam godina osnovane dvije najviše kulturne, znanstvene i obrazovne institucije u Hrvatskoj. Josip Juraj Strossmayer – mecena hrvatske kulture i znanosti – najprije je potpomogao osnutak Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te gradnju Akademijine palače u Zagrebu. Akademija je službeno otvorena odlukom cara Franje Josipa I. 1866. godine, a zamišljena je kao središnja znanstvena i umjetnička institucija svih južnoslavenskih naroda.

Iste je godine Strossmayer financijski pomogao osnivanje modernog Sveučilišta u Zagrebu. Do njegova je otvaranja valjalo pričekati još osam godina – do 1874. – kada su se, među ostalim i zbog reforme školstva bana Mažuranića, stekli uvjeti za osnivanje triju fakulteta: Bogoslovnog (danas Katolički bogoslovni), Pravnog i Mudroslovnog (danas Filozofski). Obje institucije i dan-danas čine jezgru društvenog i akademski obrazovanog stanovništva Hrvatske.

▲ **Josip Juraj Strossmayer,** prvi pokrovitelj Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

▲ **Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti** u Zagrebu

HRVATSKI ZNANSTVENICI I NOBELOVCI SVJETSKOGA GLASA

Hrvatska je u svojoj dugoj povijesti iznjedrila pregršt velikana, od kojih su se neki istaknuli na znanstvenom području. Nemjerljivi su bili dosezi naših znanstvenika u ranome novom vijeku – poput, primjerice, Fausta Vrančića, Marina Getaldića i Ruđera Boškovića – koji nipošto nisu zaostajali za tadašnjim velikanima svjetske znanosti. Dapače, izumi Nikole Tesle na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće bili su ispred vremena i nerijetko neshvaćeni, no zato su itekako prepoznata dostignuća dvojice hrvatskih kemičara u 20. stoljeću.

Najprije je Lavoslav Ružička s njemačkim kemičarom Adolfom Butenandtom 1934. razriješio sintezu i strukturu muškoga spolnog hormona androsterona, a za svoja istraživanja polimetilena i viših terpena primio je Nobelovu nagradu za kemiju 1939. godine. Potom je (1975.) isto priznanje primio i njegov učenik Vladimir Prelog, koji je ovu najvišu znanstvenu nagradu zaslužio zbog svojih istraživanja stereokemije organskih molekula i reakcija.

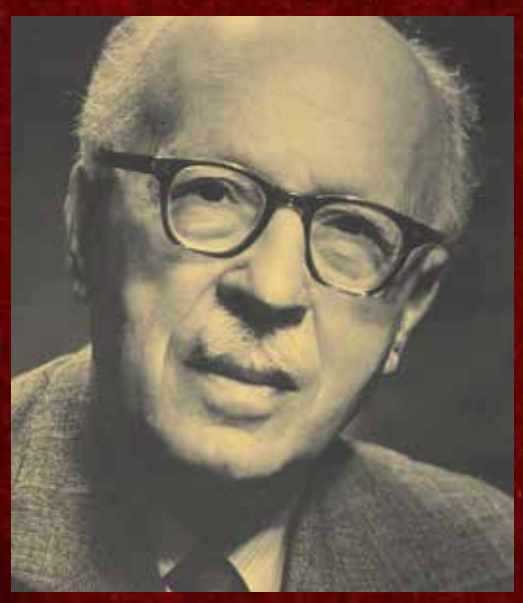

▲ **Lavoslav Ružička**

▲ **Vladimir Prelog**

NA PUTU PREMA DEMOKRACIJI

Nakon gotovo 900 godina razvoja u većim državnim zajednicama i svega desetak godina nakon Titove smrti, Hrvatska je – pozivajući se na odredbe Ustava SFRJ iz 1974. godine – krenula na put prema samostalnosti potkraj 1989. i u 1990. godini. Ponovno vraćanje višestranačja i donošenje Božićnog ustava prethodili su referendumu u svibnju 1991. godine. Velikom većinom hrvatski građani odlučili su da Hrvatska postane samostalna država. Dio stanovnika nije prihvaćao taj put pa je dolazilo do sve češćih sukoba, potpomognutih jedinicama JNA, koji su prerasli u agresiju i krvavi rat.

Četiri godine Domovinskog rata Hrvatskoj su donijele međunarodno priznanje i nastanak snažne vojske, koja je u velikim vojno-redarstvenim operacijama izvojevala odlučujuće pobjede, ali i velik broj poginulih, ranjenih i prognanih, uništene gradove i sela te stradalo gospodarstvo. Unatoč teškoćama koje su pogađale tranzicijske zemlje, Hrvatska se postupno oporavljala te vraćala svoj ugled u međunarodnoj zajednici. Danas je Hrvatska punopravna članica svih značajnih europskih i svjetskih organizacija, uključujući Europsku uniju i NATO.

▲ **Franjo Tuđman u Hrvatskom saboru** 30. svibnja 1990. godine

▲ **Franjo Tuđman govori u Ujedinjenim narodima** u New Yorku u svibnju 1992.

Krvavi izlazak iz Jugoslavije

Sve glasnije izražavanje težnje hrvatskog naroda da živi u samostalnoj državi, što je kulminiralo rezultatima referenduma u proljeće 1991. godine, nije prihvaćeno s odobravanjem u većem dijelu srpske zajednice u Hrvatskoj. Već 1990. pobunjeni Srbi blokirali su prometnice u Dalmatinskoj zagori, a nedugo potom proglasili su Srpsku autonomnu oblast Krajinu (kasnije Republiku Srpsku Krajinu).

U sukobima koji su se intenzivirali 1991. godine, po donošenju Ustavne odluke o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske, imali su vojnu i organizacijsku pomoć Jugoslavenske narodne armije. Nakon početnih uspjeha u okupaciji Hrvatske, jedinice JNA i paravojne postrojbe bitno su usporene u bitki za Vukovar, koji je ipak okupiran u studenom 1991. godine.

U prvoj polovici 1992. Hrvatsku su priznale brojne države te je primljena u Ujedinjene narode. I na ratištima se stanje promijenilo u hrvatsku korist pa su oslobođena područja oko Dubrovnika, Zadra i Gospića. Dvije ključne pobjede uslijedile su 1995. u vojno-redarstvenim operacijama Bljesak i Oluja '95 u kojima je oslobođen sav okupirani teritorij osim Podunavlja, koje je mirno reintegrirano u siječnju 1998. godine. Hrvatska je tako krvavo – uz više od 12 500 poginulih i više od 1000 nestalih – izborila svoju slobodu i samostalnost.

▲ **Spomen-park Rudolfa Perešina** u Gornjoj Stubici

▲ **Ulazak pripadnika Hrvatske vojske u Knin 5. kolovoza 1995.**

▲ **Vodotoranj u Vukovaru**

Plakat za referendum 1991. godine ▶

▲ **Spomenik na brdu Čukuru** iznad Hrvatske Kostajnice na kojem je 10. kolovoza 1991. godine poginuo snimatelj HTV-a Gordan Lederer

▲ **Memorijalno groblje žrtava Domovinskog rata u Vukovaru**

▲ **Spomenik crvenom fići** kojeg je u Osijeku 27. lipnja 1991. godine pregazio tenk JNA

HRVATSKA IMA SVOJ NOVAC

Jedan od temeljnih simbola svake suverene države zasebna je valuta. Burne 1991. godine, kad je velik dio Hrvatske bio okupiran, jugoslavenski dinar zamijenjen je hrvatskim dinarom. No on se nije dugo zadržao jer je na Dan državnosti (30. svibnja) 1994. svečano uvedena nova valuta – hrvatska kuna. Ime je odabrano iz tradicijskih razloga – lik kune nalazio se na starom hrvatskom novcu banovcu koji se izrađivao u kovnicama u Pakracu i Zagrebu u 13. i 14. stoljeću. Za razliku od hrvatskog dinara, na čijoj je prednjoj strani svih novčanica bio lik Ruđera Boškovića, na kunama se pojavljuju i drugi velikani hrvatske prošlosti: Fran Krsto Frankapan i Petar Zrinski, Juraj Dobrila, Josip Jelačić, Ivan Gundulić, Ivan Mažuranić, Stjepan Radić, Marko Marulić i Ante Starčević.

▲ **Hrvatska kuna,** uvedena 1994.

HRVATSKI GRB – NEKAD I SAD

Hrvatska danas upotrebljava svoj povijesni grb sa štitom na kojemu je 25 crvenih i bijelih (srebrnih) polja u pet redova i pet stupaca. Prvo je polje crvene boje. Iznad štita nalazi se kruna s pet šiljaka koja se u blagom luku spaja s lijevim i desnim gornjim dijelom štita. U krunu je smješteno pet manjih štitova s povijesnim hrvatskim grbovima koji su poredani od lijeve na desnu stranu štita u ovom redu: najstariji poznati grb Hrvatske, grbovi Dubrovačke Republike, Dalmacije, Istre i Slavonije.

Prema legendi, hrvatski je grb nastao pošto je zarobljeni hrvatski kralj Stjepan Držislav u šahovskoj igri pobijedio mletačkoga dužda Petra II. Orseola. Dužd mu je podario slobodu i vlast nad dalmatinskim gradovima. Prema zapisu Pavla Rittera Vitezovića, crvena i bijela boja na hrvatskom grbu predstavljaju ratničku kob hrvatskoga naroda, tako da crvena boja simbolizira krv i rat, a bijela mir.

Dana 21. prosinca 1990. zakonom je definiran izgled službenoga grba Republike Hrvatske.

NAJSTARIJI HRVATSKI GRB rabio se barem od kraja 12. stoljeća. Nalazimo ga na kovanicama hrvatskoga hercega Andrije II.

GRB DUBROVAČKE REPUBLIKE sastoji se od plavih i crvenih vodoravnih greda.

GRB DALMACIJE plave je boje, a na njemu su prikazane tri okrunjene lavlje glave raspoređene u dva reda.

GRB ISTRE u plavom štitu prikazuje zlatnu kozu okrenutu u heraldički desnu stranu s crvenim rogovima i papcima.

GRB SLAVONIJE ima na plavom polju dvije vodoravne bijele (srebrne) grede između kojih po crvenom polju stupa kuna.

TRIDESET GODINA HRVATSKE SAMOSTALNOSTI

Osamostaljenjem Republike Hrvatske i međunarodnim priznanjem koje je potom uslijedilo stvoreni su preduvjeti za pristupanje naše domovine u sve relevantne europske i svjetske organizacije. Zahvaljujući uspjehu tadašnje diplomacije, unatoč teškim vremenima u jeku ratnih zbivanja, Hrvatska je primljena u članstvo Ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992. godine, a još ranije, u siječnju iste godine, Međunarodni olimpijski odbor privremeno je priznao Hrvatski olimpijski odbor, pa je našim sportašima omogućeno sudjelovanje na Zimskim i Ljetnim olimpijskim igrama koje su se te godine održale u Albertvilleu i Barceloni. Ipak, glavni vanjskopolitički cilj bio je ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju (EU) i Sjevernoatlantski savez (NATO). Unatoč brojnim preprekama koje su se našle na putu, zbog čega su se pregovori o pristupanju oduljili, Hrvatska je ostvarila i ta dva velika cilja te je punopravnom članicom NATO-a postala 1. travnja 2009. godine, a EU-a 1. srpnja 2013. godine. S obzirom na rotirajuće predsjedništvo, Hrvatska je predsjedavala Vijećem Europske unije u prvoj polovici 2020. godine.

▲ **Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović i predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor potpisuju Ugovor o pristupanju Europskoj uniji** u Bruxellesu, 9. 12. 2011. godine.

Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja

Munjevite pobjede u vojno-redarstvenim operacijama Bljesak i Oluja '95 ojačale su hrvatsku stranu u pregovorima o prestanku ratnih djelovanja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini ujesen 1995. godine. Prostor istočne Slavonije i Baranje i dalje je bio okupiran, no pobunjeni Srbi postali su svjesni jačine Hrvatske vojske. S druge strane, Hrvatskoj u interesu nisu bile nove žrtve pa se pristupilo traženju mirnog rješenja za ovaj prostor.

Erdutskim sporazumom (potpisan 12. 11. 1995.) dogovorena je mirna reintegracija Baranje, istočne Slavonije i zapadnog Srijema. Srpskoj zajednici na tom području zajamčena su sva manjinska i druga prava. Pod ingerencijom UN-a uspostavljena je prijelazna uprava, područje je demilitarizirano, a dogovoreno je i osiguranje povratka prognanika. Dana 15. 1. 1998., točno šest godina od međunarodnog priznanja Republike Hrvatske, i taj najistočniji dio Lijepe Naše vraćen je u državnopravni poredak Republike Hrvatske. Hrvatska se tako – nasreću, bez prolivene krvi – vratila na obale Dunava.

▲ **Franjo Tuđman u Vukovaru po dolasku Vlaka mira**, 8. lipnja 1997. godine

TRENUCI ZA SVA VREMENA

Postoje događaji koji ostaju u kolektivnom sjećanju svakog naroda. Najčešće nastaju u trenucima veselja i slavlja te uhvaćeni objektivom fotoaparata postaju uspomene kojih se rado sjećamo te koje nas ispunjavaju ponosom.

U ovih smo trideset godina hrvatske samostalnosti doživjeli mnogo takvih trenutaka, a priuštili su nam ih oni zbog kojih se svaki put iznova ujedinimo u radosti. Ulazak hrvatskih vojnika u oslobođeni Knin, dočeci sportaša na trgovima hrvatskih gradova nakon velikih uspjeha ostvarenih na svjetskim natjecanjima ili veličanstveni posjeti pape Ivana Pavla II. našoj zemlji samo su neki od događaja iz suvremene hrvatske povijesti koji su utkani u temelje Hrvatske i koji će se zasigurno prenositi na neke nove naraštaje.

▲ **Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić na susretu s britanskom kraljicom Elizabetom II.** u prosincu 2001. godine

▲ **Državnici na svečanosti povodom ulaska Hrvatske u EU,** 1. srpnja 2013. godine

▲ **Franjo Tuđman na Oltaru domovine na Medvedgradu,** 30. svibnja 1994. godine

▲ **Kardinal Franjo Kuharić, papa Ivan Pavao II. i predsjednik Franjo Tuđman u zagrebačkoj zračnoj luci u rujnu 1994.**

▲ **Doček oslobođenih generala Ante Gotovine i Mladena Markača u Zagrebu, studeni 2012. godine**

▲ **S dočeka srebrnih nogometaša u Zagrebu, srpanj 2018. godine**

▲ **Hrvatska nogometna reprezentacija uoči utakmice protiv Njemačke, 4. srpnja 1998. godine**

▲ **Janica Kostelić s odličjima s OI u Salt Lake Cityju 2002. godine**

▲ **Goran Ivanišević, pobjednik Wimbledona 2001. godine**

IZDAVAČKO REMEK-DJELO

Najviše 300 numeriranih primjeraka u nakladi koja se više neće ponoviti!

LIMITIRANO KOLEKCIONARSKO IZDANJE

Ovo je promidžbena brošura preuzeta iz radne inačice materijala koji će se provjeravati, korigirati i urediti prije objavljivanja u knjizi. Slike su simbolične i služe samo kao ilustracija. Ne odgovaramo za tiskarske i druge pogreške.

POSTANITE VLASNIKOM
ekskluzivne i unikatne knjige
TEMELJI HRVATSKE

REZERVACIJA

Nakon odluke o kupnji jednog od unikatnih numeriranih primjeraka knjige ***Temelji Hrvatske***, izdavačka kuća Mozaik knjiga izdat će originalnu potvrdu o rezervaciji koja jamči da naručeni primjerak knjige tijekom valjanosti dokumenta neće biti ponuđen ni prodan nikome drugom. Potvrda o rezervaciji vrijedi od datuma odluke o kupnji do datuma isporuke knjige.

VLASNIŠTVO

Svaki će kupac zajedno s knjigom primiti i originalni Vlasnički list. Njime izdavačka kuća Mozaik knjiga jamči kupcu da je postao vlasnikom unikatnog primjerka knjige, numeriranog jedinstvenim brojem zapisanim u knjizi. Vlasnički list bit će isporučen zajedno s naručenim primjerkom ovog prestižnog izdanja te vrijednim darovima.

Komplet TEMELJI HRVATSKE sadrži:

- **luksuznu knjigu TEMELJI HRVATSKE S UMJETNIČKOM MEDALJOM OD MESINGA na koricama, djelo akademskog kipara i medaljera Karla Grossa**
- **ZAŠTITNI OVITAK na rasklapanje**
- **USTAV REPUBLIKE HRVATSKE**
- **PAMUČNE RUKAVICE za listanje knjige**
- **REZERVACIJSKI LIST**
- **VLASNIČKI LIST.**

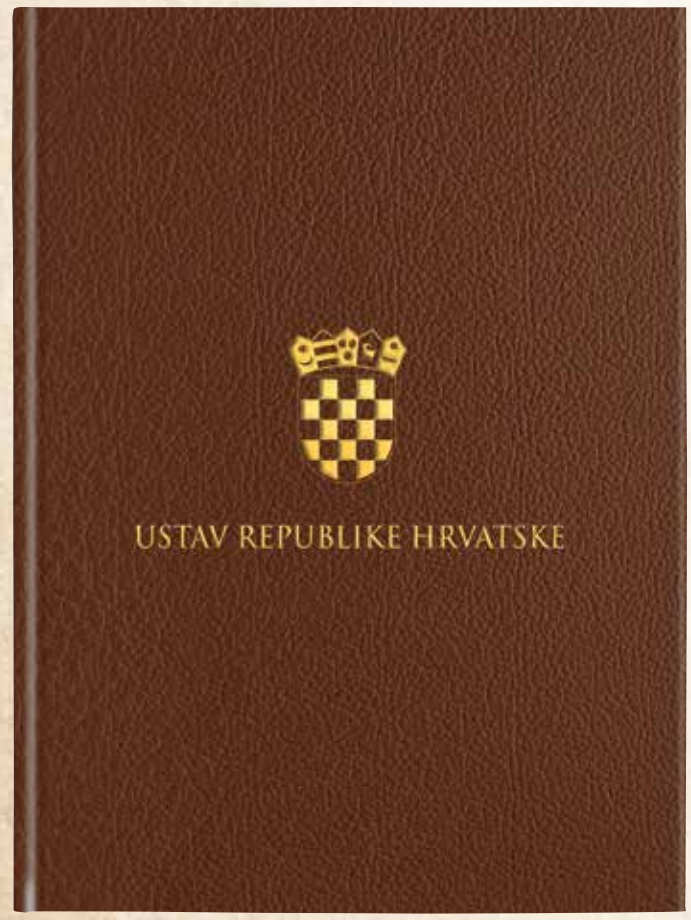

Pamučne rukavice za listanje knjige

USTAV REPUBLIKE HRVATSKE

Ustav je najviši pravni i politički akt i temeljni konstitutivni državni dokument koji je donio Hrvatski sabor. Rezultat je stoljetnih nastojanja za postizanje neovisnosti i slobode jer sadrži temeljna načela političkog i društvenog ustroja i prava građana u Republici Hrvatskoj.

Mozaik knjiga